

Про край
наш рідний

С Л І Д А М И МАНДРІВНИКА СКОВОРОДИ

Ця книга видавництва «Наукова думка» безперечно приверне увагу чорнушан. Адже вона присвячена нашому славетному землякові Григорію Савичу Сковороді, який увійшов в історію світової культури, як видатний філософ - гуманіст, письменник - демократ. Ідеї, проголошені ним, стали надбанням прогресивної думки всього світу.

Тема книги А. М. Ніжинець та І. П. Стогнія зрозуміла вже з самої назви «Григорій Сковорода. Пам'ятні місця на Україні». (К., 1984).

Життя видатного сина українського народу Г. С. Сковороди пов'язане з Україною, Москвою, Ленінградом, Белгородом, Курщиною, Орловщиною, Приазов'ям, бував він і в Австрії, Італії, Німеччині, Польщі, Словаччині, Угорщині. Звичайно, найкраще було б описати всі місця і дати, маршрути мандрів Г. С. Сковорода. Але оскільки добре вивчені лише місця перебування мислителя на Україні, то автори в цій книжці розповідають здебільшого тільки про них — від Чорнух, де народився виразник народних дум, до Києва з його світочем науки і освіти — Академією, до Переяслав-Хмельницького і Харкова, інших міст і сіл, де побував філософ, і до останнього пристановища — Сковородинівки, де він похований і де знаходиться державний літературно-меморіальний музей. Книга містить немало нових фактів про життя і діяльність Г. С. Сковорода, про міста і села України, з якими пов'язане його ім'я.

Цілком зрозуміло, що розповідь про пам'ятні місця розпочинається з Чорнух, які відіграли велику роль у формуванні світогляду майбутнього мислителя. Автори книги зазначають, що в історичних джерелах Чорнухи вперше згадуються 1261 року як досить вели-

кий населений пункт. Наприкінці XIII століття Чорнухинське укріплене поселення зруйнували золотоординці. Тільки через три з половиною століття село відродилося. За інвентарем 1647 року, в ньому налічувалося 948 осіб чоловічої статі, а 1648 року Чорнухи стали сотенним містечком спочатку Лубенського, а потім Коривенського полку (сотня складалася з 235 козаків). Містечком Чорнухами в XVI столітті володів польський магнат князь Вишневецький. Працьовиті й вільнолюбні чорнухинці не раз повставали проти ненависного володаря, проти свого безправного становища, підневільної праці.

За різного часу Чорнухами володіли заможні козаки Виповський і Дорошенко. А після визвольної боротьби українського народу 1648—1654 років Чорнухи стають козацьким містечком і входять до складу Лубенського полку. Отже, час, у який жив Григорій Сковорода, був безпосереднім продовженням історичної епохи після воз'єднання України з Росією 1654 року.

У селі побутували розповіді про героїку минулого. Було про що слухати молодому Григорію від кобзарів, козаків, особливо про ратні подвиги, далекі походи, про гучні перемоги і прикрі поразки.

Із повагою ставились у козацькому селі до освіти, освічених людей, що не тільки вчилися у Чорнухинській школі, а здобували вищу освіту у Київській академії. В останній, до речі, вчилось немало козацьких дітей з Лубенського полку, як свідчить «Ведомость о школах и учениках Академии Киевской от сентября 1743 года».

У родині малоземельного козака Сави також глибоко шанувалися героїчне минуле народу й рідного села, освіта. Тому батько намагався сприяти нахилам сина, який змалку виявляв надзви-

чайний хист до співів, музики. Підтримав батько і допитливість, прагнення хлопця оволодіти грамотою. Сковорода спочатку вчився у дяка, а потім у Чорнухинській чотирирічній школі, де навчали письму слав'янською мовою, викладали й латинську, навчали багатоголосового хорового співу. І в навчанні, і в музиці та співах Сковорода виявив надзвичайні здібності. Школу він закінчив 1734 року.

В книзі описується садиба-меморіал в Чорнухах, створена в 1972 році, до 250-річчя з дня народження мислителя. Розповідається про експозицію історико-краєзнавчого музею, про погруддя великого земляка роботи українського скульптора І. П. Кавалерідзе, яке встановлено перед фасадом школи. Під час Великої Вітчизняної війни злодійські руки фашистських вандалів розбили це погруддя. Але чорнушани, зібравши уламки, зберегли їх до перемоги Радянської Армії над гітлерівськими загарбниками і зробили все для його відновлення. Погруддя знову відтворив скульптор М. Г. Коган.

В інших розділах книги розповідається про Київську академію, Переяслав-Хмельницький, Харківський колегіум, село Бабаї, літературно-меморіальний музей у Сковородинівці... Розділ «Живий у пам'яті народній» містить інформацію про те, як високо цінували Сковороду такі велетні вітчизняного письменства, як Іван Франко, Лев Толстой, Максим Горький, про вшанування пам'яті нашого земляка, відзначення 250-річчя з дня його народження.

...Шанує мудреця нова
Україна,
Стежок до нього час
не замете.
Пливуть віками хмари
в далі сині,
І терен щовесни в саду
цвіте...
П. ЛЯШ.